

A bírálóbizottság értékelése

Hír János „A Pannon-medence középső miocén gerinces lelőhelyeinek rágcsálófaunája (Mammalia, Rodentia)” című MTA doktori értekezésében több évtizedes kutató munkáját összegzi. A mű 286 oldalas, melynek felét a mellékletek jelentik. Gondosan szerkesztett munka, amely a tartalmi és formai követelményeknek teljes mértékben megfelel. Nyelvezete világos, szakmailag helyes. Szakirodalmi áttekintése széleskörű és teljes.

A Bíráló Bizottság – a Hivatalos Bírálók véleményét is figyelembe véve, illetve elfogadva – a Jelölt eredményeit, melyeket 17 tézisben foglalt össze, új tudományos eredményként ismeri el, azzal a megjegyzéssel, hogy az első tézis valójában a jelölt kutatási eredményeinek összefoglalása.

A Bizottság a fentiekén túl fontosnak tartja kiemelni, hogy kutatási területét a Jelölt csekély előzményre támaszkodva, túlnyomórészt maga építette fel. Saját mintavételi módszerének köszönhetően régi, és általa felfedezett új lelőhelyekről több ezer gerinces leletet gyűjtött be. Hatalmas feldolgozó és értékelő munka összefoglalását tartalmazza az értekezés, amelynek eredményeit a Jelölt nemzetközi kitekintésben értelmezi. A kutatás részeredményeit hazai és nemzetközi rangos folyóiratokban publikálta (35 első szerzős és számos további, társszerzőként írt tudományos közlemény, melyekre összesen 540 független hivatkozás történt).

A disszertáció jelentős tudományos értéket képviselő eredeti mű, amely a Pannon-medence középső miocén rágcsálófaunáját egységbe foglalva tárgyalja. Az értekezés a Pannon-medence középső miocén rágcsálófaunáit összefoglaló monográfiának is tekinthető, amely jelentősen hozzájárult az európai neogén emlősfauna fejlődésének és biogeográfiájának jobb megértéséhez, valamint a rágcsálókön is alapuló MN zónáció és a tágabb biosztratigráfiai keret pontosításához.

A Bíráló Bizottság, a hivatalos Bírálókkal egyetértésben, meg kívánja jegyezni, hogy a Jelölt több évtizedes szakmai munkáját egy kisvárosi múzeum felállítása, fejlesztése és állandó működtetése mellett fejtette ki. Tevékenységét olyan intézményben végezte, amelyet a hivatalos besorolások nem tekintenek tudományos kutatóhelynek. Ez az intézmény távol esik a magyarországi tudományos élet központjától, de ez egyáltalán nem mutatkozik a Jelölt elért eredményeiben. Ezt a tevékenységet a Bizottság a maga egészében igen értékesnek ítéli, amely a disszertáció értékét is tovább emeli.

A Bizottság által elfogadott új tudományos eredmények:

1. A Jelölt saját gyűjtési metódust kialakítva aprógerinces faunák sorozatát gyűjtötte be a Pannon-medence középső miocén üledékeiből, bizonyítva, hogy azok alkalmasak rétegtani, öskörnyezeti és ösföldrajzi következtetések levonására. 2. A feltárt faunák biokronológiai besorolását elvégezte, és azokat a Paratethys regionális kronológiájában elhelyezte. 3. A feltárt gerinces anyag alapján régóta vitatott kronológiai helyzetű képződmények korát pontosította Litke, Sámsonháza és Felsőtárkány esetében. 4. Azonosította a repülő mókusok (Pteromyinae) közül az *Albanensia*, *Myopetaurista*, *Neopetes*, *Pliopetes* és *Blackia* genusokat. Az *Albanensia* nem esetében a feltárt leletek alapján a korábban vázolt evolúciós trendeket korrigálta. 5. A teresztrikus és az arboreális életmódú mókusok (Sciurinae) közül azonosította a *Palaeosciurus* és a *Spermophilinus* genusokat, az utóbbi nemzetség fokozatos méret növekedését a Pannon-medence populációin kimutatta. 6. A *Muscardinus* genus több fájának jelenlétét bizonyította a Pannon-medence középső és felső miocén lelőhelyei alapján.

A *Muscardinus* genus más európai lelőhelyekről származó leletein megfigyelt fő evolúciós tendenciákat a Pannon-medence leletein is kimutatta. 7. Bebizonyította, hogy a *Miodiromys*

nemzetség evolúciója a felső édesvízi molasszban és a Pannon-medencében lényeges különbségeket mutat. 8. Azonosította az Eomyidae családhoz tartozó *Keramidomys* és *Eomyops* genusokat, és rekonstruálta részarányukat a tanulmányozott faunákban. 9. A magyarországi bádeni korú üledékekből számos *Cricetodon* taxont mutatott ki. Elkészítette a *Cricetodon hungaricus* faj javított diagnózisát és részletes leírását, valamint elvégezte a faj komplex morfológiai összehasonlítását. 10. A Pannon-medence szarmata s. str. korú üledékeiből begyűjtött három *Cricetodontini* populáció alapján megállapította, hogy a három taxon egy evolúciós vonalat képez, és jelenlétüket pontosan lehatárolta a szarmatában. 11. A *Democricetodon* genus olyan, eddig ismeretlen fajait mutatta ki a Pannon-medencéből, amelyek alkalmasak az ezeket tartalmazó faunák biokronológiai besorolásához. A *Democricetodon* cf. *hasznosensis* faj szentendrei és hasznosi populációi között megfigyelt finomabb metrikus és morfológiai különbségekből a faunák eltérő korára következtetett. Javította a faj diagnózisát, és megállapította, hogy a *D. hasznosensis* a Pannon-medencében endemikus. A *Democricetodon* cf. *affinis* Vârciorog/vércsorogi példányai alapján megállapította, hogy a taxon németországi előfordulásai (kb. 1,4 -1,7 millió évvel) idősebbek, mint a Vârciorog/vércsorogi leletegyüttes. 12. A *Megacricetodon minor* és a *Megacricetodon minutus* fajokat a vizsgált faunák többségében gyakori elemként azonosította, ugyanakkor megállapította, hogy a számos európai lelőhelyről leírt nagytermetű *Megacricetodon* fajok (*M. primitivus* -*M. ibericus* fejlődési vonal) a Pannon-medence faunáiban még ismeretlenek. A *Megacricetodon minutus* fajt azonosította Felsőtárkány Güdör-kert faunájából. 13. Leírta a *Collimys doboosi* új fajt Felsőtárkány 3/2 lelőhelyéről. Megállapította, hogy a faj a Felsőtárkányi-medence vizsgált faunáinak fontos, több esetben domináns eleme, amely alapján intenzív faunisztikai kapcsolatra következtetett a Bajor- és Kárpát-medence között a késő Astaracien során. 14. Számos faunában azonosította az *Anomalomys gaudryi* fajt. 15. A Felsőtárkány 3/8 és 3/10 lelőhelyekről kimutatta a *Microtocricetus molassicus* fajt, bizonyítva, hogy a faj már az MN7+8 zóna késői fázisa során megjelent. 16. Megállapította, hogy a genus összetétel alapján a vizsgált faunák a svájci és a délnémet felső édesvízi molassz középső miocén gerinces faunáival mutatják a legszorosabb kapcsolatot, de kisebb mértékben anatóliai, dél-balkáni, valamint belső-ázsiai eredetű faunák hatása is megfigyelhető. 17. A vizsgált faunák alapján következtetéseket vont le a Pannon-medence klímájára vonatkozóan a középső bádeni korszaktól a késő szarmatáig.